

Nova Bankwatch analiza: Zemlje zapadnog Balkana ulažu duplo više u ugalj nego u vetroelektrane

26. Maj, 2016.

Prag, Subotica, Banja Luka, Tuzla, Sarajevo, Skoplje

Zemlje zapadnog Balkana su konačno počele da ulažu u vetroelektrane, ali investicije u nove termoelektrane na ugalj i dalje premoćno dominiraju, pokazuje nova analiza mreže CEE Bankwatch. Vlade u regionu aktivno planiraju 2800 MW novih termoenergetski postrojenja na ugalj [1], a samo 1166 MW iz vetroelektrana [2].

Analiza i dodatni podaci su dostupni na: <http://bankwatch.org/publications/western-balkans-countries-invest-least-24-times-much-coal-wind-power>

BHS verzija na: <http://bankwatch.org/sites/default/files/briefing-Balkans-CoalvsWind-26May2016-BHS.pdf>

Troškovi novih termoelektrana na ugalj su barem 4,5 milijarde evra, uglavnom iz javnih izvora, dok su troškovi vetroelektrana oko 1,89 milijardi evra [3], i uglavnom se radi o privatnim investicijama.

U sklopu Sporazuma o Energetskoj zajednici [4], 2012. godine sve zemlje u regiji su [preuzele obavezu povećanja udela obnovljive energije](#) do 2020. godine. Ipak vlade još uvek pokazuju sklonost ka izgradnji novih termoelektrana na ugalj. Srbija i Makedonija svaka zasebno trenutno imaju samo jednu komercijalnu vetroelektranu u funkciji – Kula (9,9 MW) i Bogdanci 1 (36,8 MW), a Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Albanija ih nemaju uopšte [5]. Električna energija iz solarnih fotoćelija je još veća retkost.

Izgradnja novih termoelektrana na ugalj nije samo u suprotnosti sa ciljevima Pariskog sporazuma – održavanje porasta globalnog povećanja temperature na nivou 1,5-2 stepeni Celzijusa - nego i sa trendovima u Evropskoj uniji. Većina zemalja u EU su odustale od izgradnje novih termoelektrana na ugalj, dok sedam zemalja uopšte ne koriste ugalj. [6]. [12.8 GW](#) vetroelektrana je prošle godine instalisano u EU – više nego bilo koji drugi izvor generacije električne energije. Vetroelektrane sada mogu da zadovolje 11,4% potražnje električne energije u EU tokom godina sa normalnom vetrom.

Uz ogroman potencijal za energetska efikasnost, sve zemlje zapadnog Balkana imaju veliki potencijal za vetroelektrane, a pogotovo sunčane elektrane na krovima. Zajedno sa postojećim hidroelektranama, ovi izvori mogu zadovoljiti [potražnju električne energije u regiji do 2050. godine](#).

Postoji veliki interes investitora za korišćenje energije vetra u regiji, ali i dalje postoji značajne zakonske barijere. Vlade su ograničile priključenje vetroelektrana na mrežu i dobijanje naknada za proizvedenu električnu energiju na konzervativnom nivou - 500 MW do 2020. godine u Srbiji i 350 MW do 2019. u Bosni i Hercegovini – što usporava brojne projekte.

Ušrkos tome što vlade očigledno preferiraju ugalj, ne bi bilo tačno pretpostaviti da su planovi već gotov čin. Svih sedam termoelektrana koje se aktivno planiraju [7] su u velikom kašnjenju.

Potpisan ugovor za finansiranje ima samo jedna termoelektrana - Kostolac B3 u Srbiji, sa kineskom Exim bankom. Čak četiri nemaju važeće dozvole. U nekim slučajevima je to zbog toga jer još nije okončana procedura procene uticaja na životnu sredinu (Pljevlja, Crna Gora; Kosova e Re, Kosovo) ili zbog toga jer je priprema projekta tako dugo trajala da su istekle saglasnosti (Tuzla 7, Bosna i Hercegovina; Kostolac B3, Srbija). Dozvole za životnu sredinu za Stanare, Banovići, Ugljevik III i Kostolac B3 (koji je već istekla) su još uvek predmet sudskih sporova pokrenutih od strane udruženja civilnog društva.

“Kašnjenje sa planovima za nove termoelektrane na ugalj je zapravo prilika za preokret u energetskom sistemu zemalja Zapadnog Balkana. Vlade moraju konačno priznati da ugalj ili uvoz nisu jedine dve mogućnosti u elektro-energetskom sektoru. Ako zaista žele koristiti domaće resurse onda mogu to pokazati kroz povećanje energetske efikasnosti i povećanje kvote za spajanje solarnih fotoćelija i vetroelektrana na mrežu,” komentisao Igor Kalaba iz Centra za životnu sredinu.

Ioana Ciuta iz Bankwatch-a je dodala: *“Povećanje energetske efikasnosti i instaliranje solarnih fotoćelija i vetroelektrana može se realizovati brže nego nove termoelektrane na ugalj. Troškovi vetroelektrana i solarnih fotoćelija brzo padaju, tako da će najverojatnije ispasti kao bolja investicija. Ugalj više nije ekonomska opcija, kao što smo vidjeli u Sloveniji sa [katastrofalnim projektom Šoštanj 6](#). [Ogromne probleme imaju i EU-divovi](#) poput RWE i E.ON jer nisu pratili brze promene u energetskom sektoru i sad plaćaju visoku cenu”*.

Koordinator za energetiku i monitoring međunarodnih finansijskih institucija Centra za ekologiju i održivi razvoj Zvezdan Kalmar napominje: *“Naša zemlja ima priliku da sa kineskom stranom razgovara i o ulaganjima u energiju vetra. Ista ExIm banka koja kod nas investira u termoelektranu, sa zemljama poput Tanzanije i Etiopije priprema ulaganje u vetrogeneratore [8]. Za zemlje iz okruženja bi bilo bolje kada bi manje zaostajale za razvijenim zemljama po pitanju obnovljivih izvora energija, jer će nas preteći čak i afričke zemlje.”*

Kontakti:

Pippa Gallop
Koordinatorica istraživanje, CEE Bankwatch Network
pippa.gallop@bankwatch.org
+385 99 755 9787

Ioana Ciuta
Koordinatorica energetike
CEE Bankwatch Network
ioana.ciuta@bankwatch.org
+40 724 020 281
[@unaltuser](#)

Zvezdan Kalmar
Koordinator za energetiku i monitoring međunarodnih finansijskih institucija

Centar za ekologiju i održivi razvoj CEKOR Subotica
065/5523191
vodana@gmail.com

Dodatne informacije:

(1) Ovaj broj uključuje samo aktivne planove koji bi mogli krenuti u realizaciju tokom sledećih par godine. Ako se uključe projekti koji se spominju u medijima ili u vladinim dokumentima, a koji ne napreduju uopšte, planirani kapacitet je čak 5700 MW.

(2) Ovaj broj uključuje samo aktivne planove za postrojenja koja bi mogla biti puštena u rad do 2020. godine. Neki drugi planovi godinama nisu napredovali, pogotovo u Albaniji, dok neki ne mogu napredovati zbog toga jer nisu prihvaćeni u kvote za naknadu za proizvedenu električnu energiju i spajanje na mrežu ili iz drugih administrativnih razloga.

(3) Troškovi su samo za izgradnju, ne uključuju troškove proširenja rudnika, financiranja, raseljivanja ili odlagališta za pepeo. Pravi troškovi su dakle puno veći.

(4) Energetska zajednica uključuje Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Kosovo, Makedoniju, Moldaviju, Crnu Goru, Srbiju i Ukrajinu sa ciljem stvaranja zajedničkog energetskog tržišta između EU i nekih susednih zemalja. Između ostalog, Sporazum o Energetskoj zajednici uključuje obaveznu implementaciju određene EU legislative za zaštitu životne okoline i ciljeve za korišćenje obnovljivih izvora energije.

(5) Kosovo ima tri 0,45 MW turbine na brdu Goleš blizu Prištine koje su još 2010. godine instalisane, ali do 2014. nisu puštene u rad zbog spora u vezi naknade za proizvedenu električnu energiju.

http://www.kostt.com/website/images/stories/dokumente/tjera/Generation_Adequacy_Plan_2011_-_2020.pdf, http://mzhe-ks.net/repository/docs/Balanca_e_energijise_2015_eng.pdf

(6) Kipar, Luksemburg, Malta, Litvanija, Letonija, Estonija i Belgija. Nekoliko zemalja EU, uključujući Veliku Britaniju i Austriju, planiraju da zatvore sve termoelektrane na ugalj u sledećih par godina. <http://www.greenpeace.org/eu-unit/en/blog/belgium-kicks-the-coal-habit/blog/56044/>

(7) Ugljevik III, Banovići, Tuzla 7 i Kakanj 8 u Bosni i Hercegovini, Kosova e Re na Kosovu; Pljevlja II u Crnoj Gori; i Kostolac B3 u Srbiji. Projekat Stanari u BiH nije uključen jer je trenutno u probnom radu.

(8) <http://af.reuters.com/article/investingNews/idAFKBN0M81NC20150312>
<http://newbusinessethiopia.com/index.php/component/k2/31-construction/229/229>